

צבי בוצר (מלניצ'ר):

עם שלם יצא לדרכ

חנועת הבריחת היתה ביטודה תנועה ספונטנית, חנועה עממית של ניצולי השואה, שיצאו בסילום המלחמה מתנאי המחרת, ושל הרפטריינטים היהודים שהזרכו מברית-המועצות. הניצולים חיפשו תחילה את בני משפחאותם בתקווה שנארו בחיותם. הם ניסו לבקר במקומות מגוריهم לשעבר. האכזהה הייתה נוראה: רובם לא מצאו איש מבין יקירותם, הבתים היו תפוסיט על-ידי לא-יהודים, הרכוש נשודר, והנוצרים לרוב התמכרו לשבים ואגלו עוניינות. אירעו מקרים לא מעטים

שהחזרים לעירויותם נרצחו ברם קר. דם יהודי היה עדין הפקר. חריגת התבידות וחוסר האונים לא הותירו ספק בלבם של פליטי השואה שאין להם מקום על האדמה הזאת. החלטתם של רבים היהת נחרצת: לפלט לעצם דרך ארץ-ישראל.

בינואר 1945, עם שיחורה של ווארשא, נפגשו בלובליין מארגני מרד גיטו ווארשא שבוטרו בחילם, עם הלוחמים ביחידות הפרטיזנים וראשוני הרפטריינטים שחזרו מברית-המועצות. באותו מפגש הם החליטו על שיגור משלחת לרומניה, כדי לנחות ולתקיים שם קשר ראשון עם שליחי היישוב הארץ-ישראל ש הגיעו לאירופה. הם ביקשו לבדוק את האפשרות לארגן יציאה מפולין לארץ-ישראל דרך רומניה.

בمارس 1945 יוצאה המשלחת הראשונה לרומניה ויצרה את הקשר עם שליחים הארץ-ישראל שכבר פעלו ברומניה ובמקומות אחרים באירופה. שליחי המוסד לעלייה ב', בראשותו של שאול אביגור זיל שפעלו ברומניה, הגיעו לשכבר במחצית השביבה של שנת 1944. בחודשים האחוריים של שנת 1944 נוצר הקשר הראשון בין השליחים ברומניה לבין שרידי הפעילים בפולין ובLİטא.

בינוי 1945 הגיעה משלחת ראשונה של אנשי הבריגדה הארץ-ישראלית למינכן, שם נפגשו אנשי עם אף יהודים ממחנות. בשלב מאוחר יותר הגיעו נציגי הבריגדה גם לפולין. השליחים הארץ-ישראל, שהיו מיועדים לפעול באירgon הבריחה, הגיעו מזרח אירופה במחצית 1945. ראשון ביןיהם היה איש בן-צבי זיל, שבעצם יצר את הקשרים הראשוניים בפולין ותביא את המסר הישראלי לאנשי המקסום. יחד עם שרידי השואה, יוצאי המהנות, והשבים מברית-המועצות, השתלבו שליחים באירוגון הפעילות ליציאה בלתי-ליגאלית מפולין במגמה להגיע לארץ-ישראל. אנשי המקומות הם שנשאו בעול התמארגנות, בחיפוש דרכי יציאה; הם קיימו את המגבנה העצמית היהודית, ופעלו לשיקום ניצולי השואה תוך חתירה מתמדת להגעה עימם לחופי המולדת.

חנועת הבריחת הייתה חזיון מיוחד במינו. שרידי שואה - גברים, נשים, זקנים וטף, יצאו בדרך למגמה להגיע לארץ-ישראל, מלאוים בנפשי הבריחת. רובם המבריע של חיוצאים לא ידעו איך ומתי הגיעו למושב חוץ ומה מצבה להם בדרך.

הם ידעו על טכניות וקשיים, הם ידעו שיתכנן וישבו תקופות ארוכות במחנות המعبر בגבולות או באיטליה, או יגיעו אל מחנות המעצר בקפריסין, אך דעתם הצעה נחושה לעמוד בכל קשיים ולהגיע למולדה.

הહולכים לארצו בדרך-לא-דרך לא היו קבואה בזודים נועזים. עם שלם יצא דרך, עם שלם לא נרתע מפני מיכשולים ובעקשנותו ידע לפתח כל גבול סגור. תבונת הבריחה ופעיליה רשות דף מפואר בתולדות המאבק של עמו לעמונו עצמאותו במולדתו החיגורית. אינני בטוח אם השם "בריחת" תואם את המונע ההירואית שהוקמה באופן ספוגטני במדרח אירופת. לא הייתה זו בריחה מפני קשיים, אלא חתריה עקשנית להגמת אמונה. מסירותם, אומץ רוחם, ודקותם במטרה של פעילי הבריחה, והחץ של תומבי שרידיו השואה - פתחו את הגבולות לארץ-ישראל, ותרמו תרומה משמעותית להצלת שרידי השואה עצם ולהקמתה של מדינת-ישראל.

אתה חייב זאת לחבריך שנשאו ש

הזכرون שכך זה מעורר מחזירים אותך, כמו אם כולם, ארבעים שנה לאחר מכן נזכר באותה פגישה עם שאול אביגור זיל ועם מושליה צירובינסקי במשיר המוסד לעלייה ב', בעליית הגג ליד בניין הוועד הפועל היישן של ההסתדרות, פגישה שקבעה את גורלי ואת המשך חיי. שאול אביגור לא שאל אם אני מוכן לקבל על עצמי את השילוחות. אני היתי אז רק שלוש שנים בארץ. הוא לא שאל מה חשבנו על כך רעייתי. הוא אמר לי בפשוט ובחומרה: "אתה הגעת ארץ מארחוניים, ועליך לצאת לשם בין הראשוניים. אתה חייב זאת לחבריך שעדיין נשאו ש". והוא, כמובן, צדק.

אני זוכר את הספינה הארורה "נפטונה", בה הפלגנו ארמור ואני מחוץ שפיהם, ואת אנשי הפלמ"ח בפיקודו של דוירקה זיל מקיבוץ אשdot-יעקב, נושאים אותנו על כתפיים לספינה המרוחקת מנו החוף, כדי שלא נרטיב את בגדי "הפרנגי" שקנו לנו בארתו בוקר בתל-אביב. רבים ההזכרון שיט בהם לכת ושוב לדורות הבאים ועלינו לאסוף את כל החומר על-מנת שיידי בת הספר והמוגרים יוכלו ללמד על תנובה מופלאה זו - תנובה הבריחה.

* * *

ו בשאר הארץ שבחן עברו דרכי הבריחה, בנקודת שסתמו ליד הגבולות, ראיתי במז עיני את המדינה והיא בדרך. שם גם לאי תאחדות לאומית מהי - לא אחדות שבשלים הפוליטיים, כי אם אחדות אמת השואבת את כוחה משותפות גורל, מיגון וומתקווה.

מזרחי מפעל הבריחה עמדו מוסדות היישוב, התכוועה הציונית, הא' וינט. הגיעו לה שליחים מן הארץ, חיליל הבריגדה וחילילם בני-ברית מצבאות בעלות-הברית. אבל, את הבריחה החלו ונשאו על גבט, קודט בל, שרידי השואה עצם. אוטם מעתים אלף יהודים עייפים ותשושים, שעשו את דרכם אל חוף הים, מילאו תפקיד היטורי בתהיליך מקומת המדינה. בלבדיהם לא היה את מי להוביל בספינות; בלהדים לא היה נוצר לחץ האדיר על דעת הקhal העולמית; הפגנותיהם בפני הוועדה האנגלו-אמריקנית הטענו חותם על המלחמות. תושתם - הימת כוחם; יאושם - היה מקור עצמותם. אנו, פעילי הבריחה, יכולים להיות גאים על כך שהתגלה ליידינו הזכות לתרום את חלקנו לפרך מפואר זה בתולדות עמננו.

* * *

חימס גורי:

את אחיכי אני מבקש

לא אשכח לעולם, כי כאשר הגעת עם משלחת ה"הגנה" לאירופה, הדגשתי באילו אני נתון בידייה של מחותרת, שרישה פזורת על-פני כל היבשת. בעולם הטכנולוגיה הדברים נאים זה במקום זה, וכל דגם חדש משליך אל האגרוטאות את הישן. אבל, בעולם הרוח, בעולם מעשיהם של בני-אדם, הדברים אינם נאים זה במקום זה, אלא ניצבים זה לצד זה. רק המדיניות העצומה של האירופאים שעברו על דорנו מז השואה, מעליהם לפעמים על הדעת שתפרק הזה בשכח או נדחק. אך הוא לא נשכח ולא נדחק, והוא עתיד לשמש מקור לגאווה, לאגדות, וגם לתורת חיים.

להגיע מז'נבה לפראג, להתגלה ברכבות עד לעיר סלובاكיה ולעבור את הלילה באיזה אסם בידייה בין גויים, עט נביות לביטח אחורית, עט ריחות של צמחיה אהדת, ואני הייחיד מבין אלה שדיברו כאן שנולד בארץ והגעתי לאירופה ללא שפה, עט אנגלית ברמה של ירידר 2", ללא מלה בידיש. והנה, פתאות פוגשת אותי מרחתה ומעבירה אותי לפנות בוקר בעדרת מבריחים הוזగרים לחורם בשם אברי, ופתאות אני מגיע לבודפשט ומרגיש שאני נתון בידים שמקבלות ומוליכות ומסתיירות אותך בஸר שבועות ללא ניירות באיזה בית נידח שם הוא שיקד לבריחתך. וכל העברות הגדולה הזאת, שנעשתה לפני בונגו, כל כך הפעימה אותך שהיתה לי הרגשה שאני עומד מול חזיו שאין לו אח ודורגה.

פולני, שמיים קודרים מכוונים עגניים ככדים, צינת הלילה פורשת את כנפייה על מרחבי היערות, השדות והאנשים, שככליהם שקטים רועדים מקור, מצטופים במכוניות ענקית מכוסת ברזנט, הבולעת מהירות מהביש הלבן המתפלל בין גבעות ויערות-עד דוממים האולcis וגעומים אחריה. רוח קרה נושכת וחודרת מבعد כסוי המכוניות ומכת בחזקה בצללים המחזיקים איש ביד רעהו.

בין עין-חרוז לעין-דרור, שתי עיירות אובל בדרכם-מערב פולין, מאיטה המכוניות לרגע-קט את מהירוהה, ושני בחוריהם שלנו קופצים ממנה אל הכביש. היא משיכה עוד כמה מאות מטרים, נעצרת ושות קופצים שני בחוריהם, מתקדמים ברgel ונבלעים בחשיכה. מתחילים בפרקית המיטען. מסביב דמה. רק מරחקים נשמעת מעט לעת נביותם של הכלבים. אחד אחד יורדים האנשים מזו המכוניות ומחכים כפופים בצדדי הכביש לגמר הפרקה ולאות של המדריך. פהאום מבקיזים מרוחק אורותיה של מכוניות הולכת וקרבה. רטט של חודה חולף בינו. האם נפלנו בפה? "אל בהלה" - נשמע קולו החרישי של המדריך - "ילשך לך הורדנו את בחוריינו לפניכם. הם לא יתנו לכם לעבור".

כולם עומדים כמאובנים ובכשימת עצורה מסאמלים לעבר המכוניות המתקרבת. ובאמת, איןך מאמין למראה עיניכם: המכוניות נעצרת וכעבורה דקה מסתובבת ונעלמת מן האפק. בצחוך לגלאגי לוחש המדריך כי בחוריהם שלנו הוציאו מלאי תחבולותיהם משהו כבד-משקל ומשכנע. כולם ירדו. בפנס כייס ביתן האות לאربعת סיירינו, ולאחר הגיעםzzo אלויות כפופות לעבר הגבול.

בראש השירה צועד המדריך ובסופה ארבעה בחוריינו, שתפקידם לשמר על הקשר עם המדריך, לעזר לנכשלים, להגish עזרה ראשונה למתחפים וכד'. לפטע, בסוגרים את הטור לידו המכוניות, מ מ חנינות בחביבה ותרםיל שנארו בצד הכביש. בינהיים, התקדם הטור ואין כל אפשרות לעכבו, וכליית-ברירת מחלוקת לטוחב את המיטען. צבי לוקח את החביבה ומוניה מטלל על כתפיו את התרםיל. ומה רכה-תדרמתו שמרגיש לפטע שימושו זז במיטען שעיל גבו. מסיר את התרםיל, פותח את המילכה ונעמדו כמשותק, כמו-הופנט. שתי עיניים, גדולות וחוורות כಗחלים, מבילות מהורן התרםיל עיניים עצבות ומקשות רחמים של ילך קטן, אולי בן שלוש, מלאות בדמיות. הילד חייר הפנים, קופא ורועד כולה, שכב בתרםיל וילל בקול חרישי וקורע לב "איימאליה, איימאליה" והעיביגים זולגות דמעות גדולות וחרומות. | |

כל ארבעת בחוריינו עומדים סביב הילד המומים ונרגשים עד עומק נשמהם, מבקשים להשתיקו ומכתיכים שאימאליה תיכף תבוא. וכן נושאים בתרםיל לחילופינו לאורך כל הדרך. כל אחד מהם מוחה בסתר דימעה מעיניו בנושאו על שכמו את המיטען היקר, סמל לטראגדיה של עמנו האומל והנדף. והילד, ראו איזה פלא, לא מתיפח, כיילו מבין את המצב. שותק, ורק מדי פעם בעמד בתרםילו, מחבק בזרועותיו הרבות את צווארו ולוחש "אלפת איימאליה?"

החליטנו למצוא את האם. התפזרנו לאורך הטרור ושאלנו כל אחת על אם הילד אין קול ואין עונה. הדרך הייתה ארוכה וקשה. עברנו דרך שדות חורשים, אדמה רטובה, מלאת רפש וחחתים. האנשים נפלו מרגליהם, ואחדים התעלפו מרוב מאץ. פה ושם חתישב מישזו על הארץ, עייף עד אפיקת כוחות, מיוаш, איינו רוצה עוד לזור מקומו. עודנו את אלה בהצבעינו על מחוז חפצנו שכבר נראה לעין, על הגאותה ההולכת וקריבה.

אחרי תלאות רכבות ומאמץ על-אנושי הגיענו כולם והילד איתנו. בהגיענו למקום המבטיחים אספנו את כלות זדרשו שם הילד תבוא לבלו. ניגש אלינו איש צעירה, חיבקה את ילדה בהתרגשות ושאלה: והיכן עוזר חביבה? התרשםו כליה טענות קשות, האיצו יכללה להפיך את הילד ולסכך חי עשרות אנשים והיא השיבה: "בחורים יקרים, הילד הזה נולד בכונך ועם חלב אמו ינק את תורה השתקה. ידעת שאל יסכן את מבעכם, וידעת שאפשר לטמוך עליכם, בטוריה הבריחה, כי לא תשאירו את ילדי בכביש המוביל לאושוויץ. יבריכם אלהים. עם בחורים כמויכם נגיע לארץ מולדתנו".

כאילו נכלמים עמדנו מולה בלי לומר מהה. לחצנו את ידה, המנשקנו עם הילד ומסרנו את המיטען היקר לחברינו בצייה.

* * *

לעגון רצוי, בז'נבה

אפרים בן-חייט:

לא עליית מצוקה – שיבת ציון

ב-1943 יצאו שלושה שליחים מבית-אורן. אריה פיכמן דיל, יגאל כהן דיל ואנוכי. שליחינו גויםנו על-ידי המוסד. אריה יצא לדומנינה והיה הצחן הראשון שנכח מאחורי הקווים. יגאל כהן ואני יצאנו לצפון-אפריקה, והייתה לנו הרגשה שאנו יוצאים מעבר להרי החושך, אל מעבר לנهر הסמבריו. לא ידענו דבר על המצב בארץות אלה.

שהגענו מצאנו, להפתענו הגדולה, תבואה חלוצה קטנה שהתארגנה כמה חודשים לפני בואנו והאכونנה לכת לקיבוץ. עבדנו שס שנה וחרבבו לארץ. בפעם השביה יצאנו ב-1944 לקציני ביון צרפטים, והפעם הגיענו גם למורוקו.

אני רוצה לספר לכם סיפור כדי שתבינו את השוני ואת המשותף בין יהרות אירופה לצפון-אפריקת. הגיעו איז אל תוככי הרי האטלס ובאחד תכפרים, שאפילו את שמו איבגי זוכר, נפגשנו עם יהודי המעדות שלא ידעו בסוף 1944 שבבולט משלול מלחמה. ישבנו אצל החכם במערה ודיברנו איתו על ירושלים, לא על ארץ-ישראל. לא

זה לא בורך אם הוא מדבר על ירושלים של מעלה או על ירושלים של מטה, ובעצם
היא מלה ניכרת לנו כל חכול. ירושלים של מטה חיתה בשילו ירושלים של מעלה.
השאלה היא שיבנו מה מעלה עד כל הכהר – בשיט, גברים, זקנים וטף, עם כל
הזכרים, מוכנים ומוכננות. כששאלנו "מה זה?" אמר לנו החכם בפשטות: אנחנו
הפלחים בעיגום, עזינו הרים. זה היה בסוף 1944, אולי תחילת 1945. עדרינו היה
ההיכר והימים היו חסומים, והחיכים היבנו לכת, אלא לאחר שנשבענו להם את
המקום לא פקדו. המשך היה ישבנו לכת, יוסף את אחיו, כדי שיקחו את עצמותיהם לירושלים.
ובאמת, שם שנים אחר-כך פקדנו אותם. אחד החניכים שלנו, משה
ברון מרכזים, הוביל להם את השבואה ומעלה אותם ארץ.
היה לנו מזמן, מה נחרי תשלם ישבו מאוח אף יתודים. היה מצוקה, אבל העליה
זו היה שיכת-ציוון. מבין שביעים אניות הצי של עלייה
השלימה כהן טבון שאנחנו נחכו לשתי האניות שהצלו להגיעה לחופי
של ים כהן – ים הים הכספי – ים הים התיכון – ים הים הכספי. אנתנו תיינו בעולם אחר,
או נכוו יותר היהודים שם במננו לנו להרגיש,
או נכוו עצמנו, או נכוו יותר היהודים שם במננו לנו להרגיש,
או נכוו עצמנו את הריח. אנטנו באנו, אנטנו קראנו, והעם קם והלך בתמוניו.
אר אחר-כך, היהודים הם גבולה ובערו
בזהבם אנטנו אליהם הדריך. אנטנו פקודה, לאדריכת, מבלי לדעת אם יש אוניה.
ב-1948-היא מכביה פלא ובעל המשינה. אנטנו היהודים בחודש. יכולנו להגיע גם לאמשת
אליהם, אלא קילנו פקודה מן המרכז בפריס שאין מקום.

אני לא רוצה לומר כלל העליה הייתה מישיחת, אבל
זה מאד של מישיחות. אילו תיבו אלףים שנה, ואמרו
"אמון" של גדור הארץ ונגידים היהודים של רומנים: "גם
הו יגזר עונה, והוא יתנו לך את האמת – נא יבוא". ואכן, כבאו השליחים של המלך המשיח, הם קמו
בדרך, וזה היה מתקלה. אני לא רוצה לומר כל העליה הייתה מישיחת, אבל
ההנחה פקודה, וגם העליה מפוזר אפריקה לא היתה כולה מישיחות. שתיהן ענו
לעניהם זו מושגנו, וזה היה מושגנו הבהיר, חזק הקדום לאברהם אבינו: "לך לארץ ומולדתך..."

* * *

יודעים הכל בלי להבין דבר

לבריחת שני אוויבים גדולים: התייטווריוניס וחשיכחה, ופגישת צאת יש לה ערך אם היא תחאייל במקורות. ראשית הבריחה אינו באירופה, אלא כפרס, עיראק, دمشق, בירות, קהיר ואחר-כך טריפולי. כמובן, היה זה חטיוון של חיילים יהודים להגשים את הש寥חות האדירות בכל מקום שלא היו הגיעו - הש寥חות של העלה יהודים.

זאת, ולא רק זאת. כשהנガשנו עם שארית הפליטה ידענו שלא נוכל להעלות את כולן ב מהרהה. היהודים, ברובם הגדול, ידעו שהפטרון היחיר הוא בעלייה לארכ-ישראל. אלה שככבו על הבריחה יודעים לספר כי הבריגדה חיפשה את היהודים, ויהודים חיפשו את הbrigade והם לעולם לא נפגשו. זו שיטת גמורה, שהתחילה מה ההגדה כי בני מדע המדיניה סביבים הכל בלי לידע מאומה, ואילו התייטווריונים יודעים הכל מבלי להבין דבר. עידין לא נמצא האדם שמייצח את מחות המיפגש שלנו עם שארית הפליטה. באים התייטווריונים וכל אחד מספר את האמת שלו, אבל אמר מזוויות אחת בלבד, וגורמים עליות גדול לאמת הכוללת.

לא אלה אחכם בסיפוריהם הרבים שיש במאחוריהם על פגישות שניים לי בגבולות - לא רק בשטין, ולא רק בצייביה, הוונגריה, רומניה ואוטריה, אלא פגישות בעות העברת היהודים מגרמניה להולנד, ומהולנד לבלגיה, ומלגניה לצרפת. אלה סיפורים שכל אחד יודיע, שכן כולכם הימיתם שותפים להם.

שמעתי את מוגניה מספר איך פגש את אביו של דוד אלעזר. מי בארץ הזה יודיע את הסיפור המרגש הזה? או הסיפור על זוהר דין שנשבב על חוט אייל, בגבול גרמניה, וביקש שבו הגולה יעברו על גבו, ובכך הוא יזכה, כי את שפטם לא ידע. היו אלף סיפורים, שב叙述ותם יכולות להניחיל מורשת לדור הבא, להניחיל להם אותו כוח פנימי שהינהו אותנו בשליחותנו.

אני מרכז ועדת בשם "הוועדת למורשת, תיעוד ותיעוכאה" באיגוד החילדים המשוחררים, ובתוך תפקיים בוחתני בסכנה האדירה של עליות האמת. התייטווריונים קבעו שהיה זה הארישון, שהגיע לגרמניה רק בחודש ספטember או אוקטובר 1945, שייכנע את איזנהואר להפריד היהודים במחנות, ואחר-כך שייבצע את טרומן לתמוך במנין מאף טרטייפיקטים לעליית העקרורים. בכך הוא שהאריסון ספר לטרומן על אשר עשינו, אבל היה זה חוטר-ישי שהתייעצ' בפרנקפורט, בצלתהיים, ומכאן להפרדת מחנות בגרמניה. אבל, התייטווריונים הגיעו ומצאו שזה היה הארישון ודבר אינו מועיל, כי כך כתוב בהיסטוריה.

עכשו נעשה ממש מיום והואבו 40,000 מעוזות מה-war office (משרד המלחמה), אשר בהן מיאור מפורט על אשר נעשה ביום הhat. סיפור אחד, שלקחו מן התיעודות האלה,

לפניהם מרסמי המעכבה המשאית, משוט-מה, ויצאתו לתחנת הרכבת הסמוכה לשתוות משהו. והנה,apse אוואי איש המשטרה הצבאיית הבריטית וביקש מעודות. לא Higgins הבריגדה, שכמדים שלהם הילתי לבוש, אסור היה לעבור בפאריס ובדורם צרפת, ובשל כך נאסרתי.

בבית-הסוהר נתקמתי חרדה, שמא יתגלה שאני עוסק בתברחות יהודים, שבכלל איבני חיליל, שעזבתי את הארץ באופן בלתי-ליגאלי. נאמר לי שלא לאלוות בשום מקום שאני יודע אנטיגלית ולומר שאני מדובר עברייה בלבד. כך ישבתי יומיים. ביום השבי הצעתי דרך החלון החוץ וראיתי שבוי קצינים אמריקניים. הייתה לי איזו ארגשה פנימית שאחד מהם יהודי. צעקתי רך החלון: "שמע ישראל, שמע ישראל". ניגש אליו אחד מהם ושאל באנגלית: "אתה יהודי?" "כן", השבתי, "תציל אותי". כעבור רביע שעה יצאתי בלירויו אותו קצין והגעתי לפאריס. יש סיורים כלא לרובם. היו גם קצינים בצבא הרוסי שסיעו לנו, כפי שגדתו פולנים שחצטו על כך שעוזר נשארו יהודים במלחמות.

* * *

UMBOWAL FRIDAH:

הבריחה שאחרי הבריחה

אני מבקש לומר שלושה-ארבעה משפטיים על הבריתה שאחרי הבריחה. רבותי, היותה בדיחה שהיתה קשורה בעלייה ב', בתעללה, כאשר שער הארץ-ישראל היו סגורים, אך מנפתחו שער מדינת-ישראל והעלילה אליה היתה חופשית, היו מדיברות שסגרו את שעריהן לעליית יהודים.

אחרי קום המדינה היו באירועה, (וישנו גם תיוט), מדינות קומוניסטיות שהעליה מהן היתה בלתי-אפשרית. אני רוצה לבקש לכלול בתחום "הבריחה" גם את האפופיה הזאת. כיווץ סלובקיה, ששימש כיויר איגוד התקהילות בברטיסלאבה, העלוינו עשרה אלפי יהודים מהונגריה לישראל מארס עד ספטמבר 1949, ואני מבקש לכלול גם פרק זה בפרשן הבריחה.

* * *

הברית
הברית

עירם עירם

הברית הברית

הברית
הברית